

TUTUNAMAYANLARIN HİKÂYESLERİ ‘KORKUYU BEKLERKEN’

Fatih SAKALLI*

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; Misak-ı Milli sınırları içinde olmasından dolayı, vatanın ayrılmaz parçası sayılan; ancak sınırların dışında kalan Hatay’ın, Türkiye’ye katılmasına kadar geçen sürede, Türkiye ile olan kültürel bağlarını ortaya koymak, bu bağlamda bir ulus-devlet olmanın gereği olarak gerçekleştirilen eğitim-kültür alanındaki modernleşme hamlelerinden biri olan Harf İnkılabı’nın, Hatay’da çeşitli etnik gruplar üzerinde yarattığı etkileri ortaya koymak olmuştur. Çalışmada, Fransızların “böl-yönet” politikasına aynı zamanda Suriye Hükümeti’ne, Şam basınından olan El-Urube, El-Kabes, El-Vakit Gazetesi’ne ve Arap milliyetçilerine karşı verilen kitlesel mücadeleler dönemin etkin ve Hatay kamuoyunun bilinçlendirilmesinde görece öneme sahip yayın organları arasında yer alan Yenigün ve Vahdet adlı gazeteler üzerinden ele alınmıştır. Makalede, dönemin gazetelerinden faydalanılarak eğitimde, resmi dairelerde yeni harflere nasıl geçildiği konusu ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hatay, Sancak, Harf, İnkılâp, Dil, Eğitim.

ACCEPTANCE OF ALPHABET REVOLUTION IN HATAY AND APPLICATION OF NEW ALPHABET

ABSTRACT

This paper’s aim is to display the cultural ties of Hatay with Turkey, which had been admitted as the inseparable part of the homeland due to its inclusion by the frontiers of National Pact (Misak-ı Milli) however discluded then, until the period of its participation to Turkey; to put forward the impacts on the several ethnic groups in Hatay which is one of the modernization steps in the field of education-culture and realized as the necessity of being the nation-state in this context. The massive struggles which were given against French government’s divide-and-manage policy, Syrian Government, El-Urube, El-Kabes, El-Vakit newspapers from the press of Damascus and the Panarab groups are assessed from the perspective of newspapers, Yenigün and Vahdet which were amongst the influential and relatively important newspapers to shapen the public opinion in Hatay. In this article, benefiting from the newspapers of that period, we will study on how to accept new letters in education and official section.

Keywords: Oguz Atay, story, the good for nothing, waiting for the fear.

‘Yaşamda dikiş tutturamayan sekiz kişinin, dikiş tutturamayan yaşamın öyküleri’

(Demiralp, 2003: 8)

“Dostoyevski ve Kafka onun edebiyat dünyasındaki ataları olduğu kadar yaşamdaki ruhsal tutamaklarıdır da.”

(Ecevit, 2009: 203)

---

* Dr., Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, elmek: fsakalli@gazi.edu.tr

Giriş

Oğuz Atay, 70 sonrası Türk edebiyatında postmodern tarzda yazdığı eserlerle kendisinden söz ettirir. O, yazdığı Tutunamayanlar (1972), Tehlikeli Oyunlar (1973), Bir Bilim Adamının Romanı (1975), Korkuyu Beklerken (1975), Oyunlarla Yaşayanlar (1985), Günlük (1987) ve Eylembilim (1998) adlı kitaplarında 1970 sonrası Türk insanının yaşadığı bunalımı anlatmaya çalışmıştır. Modern dünyadaki insanın buhran ve çıkmazlarının ironik bir dille anlatıldığı bu eserlerde, yaşam karşısında çeşitli sebeplerle zayıflık gösteren roman ve hikâye kahramanlarını, Moran, “Atay’ın tutunamayanları burjuva düzeninin kurallarına, değer yargılarına, beğenisine, yaşam biçimine ayak uyduramayan, topluma yabancılaşmış yalnız insanlar” olarak tanımlar (Moran, 1997: 197). Sekiz hikâyeden oluşan ‘Korkuyu Beklerken’ adlı öykü kitabı ilk olarak 1975 yılında yayımlanır. “Oğuz Atay, bu hikâyeleriyle bir taraftan roman karakterlerine dair bazı ipuçları verir ya da daha doğru bir ifadeyle, roman kahramanlarını çağırıştırır tarzda hikâye kişilerini tebarüz ettirirken, diğer taraftan da romanda olduğu gibi hikâye türünde de ne denli yetkin ve başarılı olduğunu kanıtlar.” (Emre, 1997: 281). Atay’ın, hikâyelerinde kurguladığı kahramanlar aracılığıyla toplumdan kendini soyutlayan, yalnızlaşan ve bunun neticesinde içselleşen problemlili insanları anlattığını söyleyebiliriz. “Bunalımlı insanların, bunalımlı yaşamlarını anlatmayı tercih eden Oğuz Atay, ‘Korkuyu Beklerken’ isimli öykü kitabında da sorunlu bireyleri anlatmıştır. Toplum dışına itilmiş, kendini toplumdan uzaklaştırmış, içine kapanık, çıkar yol bulamayan, kimliksizleşmiş bireylerin dünyasını tanıtır bize Oğuz Atay. Yaşamlarını, sıkıntılarını okuduğumuz bireyler aslında bizlerizdir. Atay’ın kahramanları kendi gölgelerinden bile ürkerken, yaşamak ile yaşamamak arasındaki ince çizgide gidip gelen, sürekli düşünen, araştıran, sorgulatan kahramanlardır. İçinde yaşadığı topluma yabancılaşan bu insanlar çareyi kabuklarına çekilmekte bulurlar. Kaplumbağa misali içine gizlendikleri bu kabuk kimi zaman bir korunak kimi zaman da ağır bir yükür. Sırası geldiğinde kırmak istedikleri bu kabuk ne yazık ki onlarla bütünleşmiştir artık. Umutsuzluk ve karamsarlık yazarın bütün öykülerine hâkimdir. Toplumun tutarsızlıkları, ikiyüzlülükler kısacası acı gerçekler bireyin iyiliğini yitirmesine sebep olur.” (Pehlivan: 2009: 153). Atay, 70 sonrasında yazdığı roman ve hikâyelerinde; kültür ikilemi yaşayan bireylerin toplum içindeki varoluş problemleri üzerinde durur. “Oğuz Atay’ın roman ve hikâyeleri, insanın kendisiyle ve alışlagelen hayat düzeniyle olan ilişkisini söz konusu eder. Bilhassa 20. yüzyılın Batı edebiyatında önde gelen isimleri, bireyin toplum içindeki durumunu yoğun bir biçimde ele almışlardır. Nitekim Oğuz Atay da birçok Batılı yazar gibi bu konuyu Türkiye’nin modernleşme sürecinde geçirmiş olduğu değişim perspektifini de katarak işler. Atay’ın romanlarında Doğu ve Batı’nın kültür değerleri arasında varlığını sürdürmeye çalışan Türk aydınının geri kalmışlığın yozlaştırdığı ölçülerle biçimlenmiş bir değerler sistemi içindeki savaşımı gözler önüne serilir. Yazar, düşünen ve eleştiren aydın bireyin kendisiyle ve karşıt dünyayla hesaplaşmasını, ‘gerçek Ben’e ulaşma yolunda gösterdiği çabayı, varoluşçuluk felsefesi çevresinde ve ironik bir anlatım tutumuyla okuyucuya aktarır.” (Balcı, 2004: 41 – 42). Bu makalede Oğuz Atay’ın postmodernizm ile olan ilgisinden bahsedildikten sonra gerçeküstücülük ve Oğuz Atay başlığı adı altında Atay’ın gerçeküstücülük akımının ilke ve niteliklerinin hikâyelerindeki yansımaları üzerinde durulmuş, daha sonra Atay’ı etkileyen dünya edebiyatının iki önemli ismi Kafka ve Dostoyevski’den söz edilmiştir. Bu başlıkların ardından ‘Korkuyu Beklerken’ adlı hikâye kitabındaki sekiz hikâyesindeki olaylar üzerinde durularak o hikâyelerde ön plana çıkan kavramlar verilmiş ve bu kavramlardan hareketle Atay’ın hangi tip insanları anlattığı vurgulanmaya çalışılmıştır.

Postmodernizm ve Oğuz Atay

Atay, 1970 sonrası edebiyatımızın en önemli isimlerinden birisidir. Onun, yazdığı eserlerle postmodern edebiyatımızın öncülerinden birisi olduğu kabul edilir. “Postmodernizm; modernitenin pratiklerinin modern teorisinin düşlediği bir zeminden çıkarak kendine yabancılaştığı, kendini dönüştürüp yeni bir dönemi başlattığı sürece verilen addır. Bu yönüyle, postmodernizm, artık

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

postmodernite oluşumları, modernitenin devamı olmaktan çıkarak, ondan farklı bir anlayışa dönüşmüştür. Postmodernizm; 1960'ların sonlarında, öncelikle Fransa'da yaygınlaşmaya başlayan; 1970'lerden itibaren de giderek ABD'de ağırlık kazanan bir harekete verilen addır." (Emre, 2004: 34) Dilek Yalçın Çelik, postmodernizmin tanımında kullanılan "devamsızlık, bağımsızlık, merkezsizlik, tanımsızlık, bütünlükten uzaklık, temelsizlik, değişkenlik, belirsizlik, çoğulculuk, şüphecilik vb." birçok sıfatın postmodern tarzda kurgulanmış romanlar içinde geçerli olduğunu belirtir. (Çelik, 2005: 44) Çelik, yazısının devamında postmodern tarzda yazılmış romanlarda sıklıkla karşımıza çıkan ve bizim yazarlarımızın kullandıkları anlatım biçimlerini önem sıralarına göre şöyle sıralar: "üstkurmaca, metinlerarasılık, çoğulculuk ya da çok katmanlık, parodi, hiper – metinsel tasarım" (Çelik, 2005: 45) Oğuz Atay, yukarıda tanımı yapılan, birçok sıfatla nitelendirilen ve hangi anlatım biçimleriyle oluşturulduğu açıklanmaya çalışılan postmodernizmin ve postmodern roman anlayışının Türk Edebiyatındaki ilk örneğini 1972 yılında yayımlanan 'Tutunamayanlar' romanıyla verir. "Edebiyatımızda modernist romanın öncüsü Oğuz Atay'dır. Atay, 1972'de, o güne değin Türk Edebiyatında kurgu / biçim özellikleri açısından görülmemiş bir romanla ortaya çıkar: Tutunamayanlar... Modernist özelliklerin yanı sıra postmodernist öğeler de yer alır onun metinlerinde. O, aynı zamanda Türk romanındaki ilk üstkurmaca yazardır, ilk metafiksiyonalisttir. Onun en büyük başarısı, toplumsal ögenin edebiyatın ana amacı sanıldığı bir ortamda, toplumsallığın, yaratılan estetik bütünüün hizmetinde bir malzeme olarak nasıl kullanılabileceğini Türk okuruna göstermiş olmasıdır. O, Türk modernist romanının duayenidir." (Ecevit, 2002: 86 -88). Nitekim Oğuz Atay'ın roman ve hikâyelerinde, postmodern metinlerde kullanılan ve yukarıda sıralanan; üstkurmaca, metinlerarasılık, çoğulculuk veya çok katmanlık, parodi, hiper –metinsel tasarım gibi anlatım biçimlerini sıklıkla kullandığını görebiliriz.

Sürrealizm (Gerçeküstücülük) ve Oğuz Atay

"Türkçe'de Gerçeküstücülük olarak ifade edilen sürrealizm, Fransızca sürreal (gerçeküstü, gerçek dışı) kelimesinden türetilmiştir. Çok büyük ölçüde Dr. Sigmund Freud'un (1856 – 1939) tez ve düşüncüleri üzerine kurulan sürrealizm, XX. Yüzyıl içindeki en yaygın ve en uzun ömürlü sanat akımlarından birisidir. Saf bir ruh otomatizmiyle insan bilinçaltının karanlık ve karmaşık sınırlarını sanatın yegâne konusu yapan sürrealizmin ilke ve nitelikleri şu başlıklar altında izah etmek mümkündür. 1. Akla Karşı Olma, Bilinçaltını Esas Kabul Etme. a-) Otomatik Yazı b-) Mizah c-) Harikulâde d-) Rüya e-) Çılgınlık f-) Çocukluğa Dönüş 2. Dil ve Üslûp: Dilin kullanımında açık, anlamlı ve faydalı olmaya değer vermezler. Bol imaj kullanırlar." (Çetişli, 1999: 125 – 130). Yukarıda açıklandığı gibi gerçeküstücülük insanın bilinçaltını sanatın konusu yapmaktadır. İnsanın bilinçaltını esas alan bu akımın edebi eserlerdeki yansıması, mantık sınırlarının zorlanması şeklinde karşımıza çıkar. Edebi eserlerde görülen mevcut kural ve kaidelerin dışına çıkılarak insanın bilinçaltının dışavurumunun yapıldığı bu sanat akımında, yazı kuralları da farklılık gösterir. Yukarıda maddeler halinde verilen otomatik yazı, mizah, harikulâdelik, rüya, çılgınlık, çocukluğa dönüş maddelerinin izdüşümlerinin Oğuz Atay'ın roman ve hikâyelerinde etkilerini görebiliriz. Örneğin 'Beyaz Mantolu Adam'daki kahramanın aykırı tavırları, çevresindeki insanlar tarafından bir çılgınlık olarak görülür. 'Babama Mektup' adlı hikâyede, kahramanın çocukluğu ve gençliği boyunca babasına söyleyemediklerini, mektup aracılığıyla satırlara döktüğüne şahit oluruz. 'Korkuyu Beklerken' adlı hikâyede ise bir korku halini yaşayan hikâye kahramanının yaşadığı esrarlı bir durum söz konusudur. Bu da sürrealizmin harikulâdelik ilkesiyle özdeşleştirilebilir. Demiryolu Hikâyecilerinin diğer bir ismi de Bir Rüya adını taşır. Bu da gerçeküstücülüğün rüya maddesiyle izah edilebilir. Kısacası Atay hikâyelerinin, bir yanıyla postmodernist öğeleri bünyesinde barındırırken diğer yandan da gerçeküstücülüğü oluşturan ilke ve nitelikleri beraberinde taşıdığını söyleyebiliriz.

Oğuz Atay'ın edebi dünyasında dünya edebiyatının iki önemli yazarının büyük etkisi söz konusudur. Bunlardan birisi Kafka diğeri ise Dostoyevski'dir. Atay, bir gazeteye verdiği

Turkish Studies

röportajında bu yazarlara olan ilgisini şöyle ifade eder: “Sevdiğim yazarların başında Kafka ve Dostoyevski’yi sayarsak, ‘Tutunamayanlar’ı okuyanlar için şaşırtıcı olmaz herhalde. İnsanı, bu arada Selim Işık’ı yalnız bırakanların dünyasında böyle yazarlara da tutunamazsak sonumuz ne olur?” (Ecevit, 2009: 203). Atay’ın bütün eserlerinde bu yazarların etkilerini görmemiz mümkündür.

Kafka ve Atay / Atay Hikâyelerinde ‘Kafkaesk’ Özellikler

Dünya edebiyatının önemli isimlerinden birisi olan Franz Kafka eserlerinde; “toplumun, toplumsal yaşamın ve toplumsal kurumların yarattığı adı konmamış, niteliği tam olarak açıklanmamış otoriteler karşısında tüm çıkış yolları kapatılmış bireyin ne yazık ki hiçbir zaman başarıyla sonuçlandıramayacağı sonsuz savaşımını anlatmaktadır.” (Tokdemir, Diler, 2004: 73). Kafka’nın Değişim, Yargı ve Baba’ya Mektup isimli hikâyelerinin etkilerinin, Atay’ın ilk dönem öykülerinde görüldüğü söylenebilir. Atay’ın ilk dönem öykülerinde, “Beyaz Mantolu Adam, Yeni Dergi, Eylül 1972, Unutulan, Soyut, 1972, Korkuyu Beklerken, Sinan Yıllığı, 1973” (Ecevit, 2009: 475) yalnızlık, yabancılaşma, korku, sevgisizlik gibi kavramlar ön planda yer alır. Ecevit, bu durumu şu satırlarla açıklamaktadır: “Bu öykülerin en önemli ortak özelliklerinin başında, tümünün dokusuna yoğun biçimde sinmiş olan ‘kafkaesk’ öge gelir. Birçok dilde gündelik dil kullanım dağarcığına girmiş olan *kafkaesk* sözcüğü’ korku / güvensizlik / yabancılaşma / umarsızlık / umutsuzluk / yalnızlık / anlamsızlık / iletişimsizlik / terör / dehşet / suç / ceza / yargı’ gibi anlamların bileşkesidir. Kafka’nın kurmaca dünyasındaki imgelerden beslenir. Atay’ın ilk öykülerini, 20. yüzyılın bu en sıra dışı anlatı ustasının güçlü etkisi altında oluşturduğu su götürmez... Bu öyküler, kurgu / yapı düzleminde de Kafka izleri taşırlar.” (Ecevit, 2009: 475, 476).

Atay, ilk dönem öykülerinin ardından 1974’te tamamladığı üç öykü için, ‘Bir Mektup, Ne Evet Ne Hayır, Tahta At’ “9.12.1974 tarihli günlük notunda ‘kafamda duran üç hikâyeyi bitirdim’ diye yazıyordu... Ecevit, bu öykülerin kafkaesk bir özellik taşımadığını ve ‘Babama Mektup’ başlıklı otobiyografik metinle beraber öykülerin kitap oylumuna ulaştığını” ifade eder. (Ecevit, 2009: 490) “Oğuz Atay’ın son öyküsü ‘Demiryolu Hikâyecileri – Bir Rüya’ “Korkuyu Beklerken” kitabının 1975 baskısında yer almaz... 1977 yılı ekim ayında Türkiye’ye döndükten sonra ise öyküyü, ölümünden kısa bir süre önce Türk Dil Kurumu’nun ‘Türk Dili’ dergisine gönderir. Öykü, Atay’ın aynı yılın aralık ayında yaşamını yitirmesinden hemen sonra derginin 1978 / Ocak sayısında çıkar.” (Ecevit, 2009: 496). Atay’ın hikâyelerinde de ‘kafkaesk’ tanımlaması altında verilen korku, yabancılaşma, iletişimsizlik, ceza, yalnızlık, umutsuzluk vb. kavramlar ön planda yer almaktadır. Bu durum, Atay hikâyelerindeki Kafka etkisinin göstergesi olarak yorumlanabilir.

Dostoyevski ve Atay / Atay’daki Dostoyevski Etkisi

Oğuz Atay’ın edebi dünyasının oluşumundaki en önemli kaynaklardan birisi Dostoyevski ve onun eserleridir. Ecevit, Atay’daki Dostoyevski etkisini şu satırlarla anlatır: “Onun, 1968 yılından öldüğü yıl olan 1977’ye kadar uzanan yaşam süresi, gerçekten de tümüyle yazma ediminin odağa alındığı bir dünyada geçer. Yazar Oğuz Atay’ın bu yeni yolunda kendisine, yeniyetmelik yıllarından bu yana yanından hiç ayırmadığı bir dost eşlik eder: Dostoyevski. Oğuz Atay’ın Dostoyevski ile olan yakınlığı, yıllar içinde, bir romancı ile okuru arasındaki ilişkinin sınırlarının ötesine taşar, gerçek anlamda bir ruh dostluğuna dönüşür. Dostoyevski ve onun iç dünyalarındaki çelişkiler ortamında diplerde bunalımlar yaşayan, kendilerini acımasızca sorgulayan kahramanları; genç Oğuz Atay’ın ruhsal çalkantıları, ergen Oğuz Atay’ın varoluşsal iç hesaplaşmaları ve yazar Oğuz Atay’ın kurmaca dünyadaki arayışları sırasında en güçlü tutamak olurlar... Edebiyatı tanımak, bu yolda kendini geliştirmek isteyen kişinin ilk okuması gereken yazar Dostoyevski olmalıdır Atay’a göre... Oğuz Atay’ın ‘Bir Bilim Adamının Romanı’ dışında yer alan tüm metinleri, üzerindeki yoğun Dostoyevski etkisinden izler taşır. Özellikle 20. yüzyılın ilk yarısındaki edebiyatın odağına oturan varoluş sorunsalını, Dostoyevski motifleri ve kaynağını sinik bir

Turkish Studies

mazoşizmden alan yine Dostoyevski türü bir coşku eşliğinde kurmaca düzleme taşır Atay. Türk edebiyatındaki en yoğun Dostoyevski etkisidir bu. Onun kurmaca kişilerinin neredeyse tümü, Mişkin'in içtenlikli/saf dürüstlüğünden, Raskalnikof'un coşkulu başkaldırısından ve çıldırmak üzere olan yeraltı insanının kendisiyle hesaplaşmalarından esintiler taşır." (Ecevit, 2009, 201, 205, 206) Oğuz Atay'ın eserlerindeki kişilerin Dostoyevski'nin eserlerindeki kişilerle benzerliği dikkat çekicidir. "Her şeyden önce, her soluklarında yaşamı, çevreyi ve her şeyden önce de kendilerini sorgulayan Oğuz Atay kişileri, oluşmalarına yol açan en güçlü ivmeyi, çağcıl birçok Batılı yazar gibi, sürekli kendileriyle hesaplaşan itirafçı Dostoyevski kahramanlarından almıştır. Toplumda tutunamayan insanları kimi yerde yüksek dozda bir natüralist tonlama eşliğinde iç burkan betimlemelerle anlatan ve romanlarından birine 'Ezilmişler ve Aşağılanmışlar' adını veren Dostoyevski'nin, Oğuz Atay'ı da 'Tutunamayanlar' başlığı taşıyan bir roman yazmaya yönlendirmiş olması güçlü bir olasılıktır... Oğuz Atay ve Dostoyevski arasındaki metinlerarası ilişki, her gerçek sanatçı için söyleyebileceğimiz özelliklere sahiptir: Atay, Dostoyevski'nin dünyasından alıp özümseyerek kendinin yaptığı kimi özellikleri, iç dünyasının ve içinde yaşadığı kültürün potasında eritir, onlardan yepyeni / özgün yaratılar üretir. Dostoyevski'den ve kendisini etkileyen diğer yazarlardan aldıklarını bir simyacı gibi kendi kültürüne dönüştürür, onları millileştirir. Bir okuruna göre, 'Türkiye'nin Dostoyevski'sidir o... Dostoyevski, Atay'ın metinlerarası düzlemdeki ilham perisidir." (Ecevit, 2009: 210 – 213)

I.Beyaz Mantolu Adam

Kitaptaki ilk öykü 'Beyaz Mantolu Adam' adını taşır. Hikâyenin kahramanı dilenci öykü boyunca hiç konuşmaz, söylenenlere tepki vermez, onları, duymazlıktan gelir. Kendi içinde bir dünyada yaşıyor gibidir. Bir sokak satıcısından aldığı beyaz bir kadın mantosu ile dolaşmaktadır. Satıcının 'gülünç olursun' laflarına aldırış etmez. Üzerinde koca düğmeli beyaz manto ile dışarıda gezmeye devam eder. Etraftakiler kendilerine benzemeyen bu insana bir yabancı gibi bakarlar. Onu 'Hey Mister!' diye çağırırlar. Biri ona işportada gömlek sattırır, bir başkası cami avlusunda dikilirken eline para sıkıştırır, bir diğeri de tuhaf görünüşü nedeniyle müşteri çekmesi için onu vitrine koyar. Bütün bu işleri istem dışı yapar, hiçbir şeye karşı koyamaz. Ne çevreye uymaya çalışır ne de eylem verecek bir tavır içindedir. Konuşan, gülen, birbirleriyle kaynaşan insanlarla dolu bir dünyada karşıt, aykırı bir figür olarak karşımıza çıkar. Her şeyi ile toplum gerçeğine aykırıdır. Zamanla çevreden tepki almaya başlar. Bazıları kötü bir hastalığı olduğunu düşünerek ondan tiksindir, bir diğeri üzerinde kadın mantosu taşıdığı için sapık olduğunu iddia eder. 'Halkın huzurunu ihlal ettiği' kanısı uyanır. Giderek artan baskı karşısında toplumdan kaçmaya başlar. Mantosuyla denize girer, ilerler, üzerindeki giysilerin ağırlık yapması ve kendisinin de hiçbir çaba göstermemesi neticesi boğularak ölür.

Birey Toplum Çatışması / Topluma Yabancılaşma / Yalnızlık / Kaçış /Bireyin Toplum Nazarında Kendisiyle Hesaplaşması / Kendini Cezalandırmak (İntihar) / Modern Dünyadaki İnsanın Buhran ve Çıkmazı / İçselleşme /Aykırılık

Bu hikâyede birey toplum uyumsuzluğu en çarpıcı biçimde gözler önüne serilir. "Toplumdaki geçerli ölçütlerin dışına çıkmış bireyin; değer yargıları, davranışları ve yaşam biçimleri ile bir bütün olan karşıt dünyadaki insanlar arasındaki konumu anlatılır." (Ecevit, 1990: 87) Böylece topluma yabancılaşan bir bireyin varlığı gözler önüne serilir. Hikâye için 'Özgürlüğü kendi iç dünyasında arayan bir adamın hikâyesi' tanımlaması yapılabilir. Adamın beyaz bir kadın mantosu giyerek toplum içinde dolaşması bir yabancılaşmanın yanı sıra bir kaçışın da ifadesi olarak düşünülebilir. Beyaz Mantolu Adam kalabalık içinde yalnızlığı yaşayan adamdır. Bu adam aracılığıyla kendi duygu ve düşünce dünyasını toplumun değer yargılarıyla uyuşturamayan başka bir ifade ile kendi değer yargılarının toplumla uyumadığı bir dünyada çatışma halinde olan insan anlatılmaya çalışılır. Bu durum, 'Birey – Toplum Çatışması' şeklinde adlandırılabilir. "Beyaz

Turkish Studies

Mantolu Adam, öyküsünün yaşamdaki esin kaynağının, Çiçek Pasajı'nda kemer satan bir adam olduğunu söylüyordur yakın çevresi. Saçı sakalı birbirine karışmış yarı meczup bir adamdır bu. Çiçek Pasajı'na her gelişlerinde meyhanelerin kalabalık / gürültülü dünyasının ortasında, koluna astığı kemerlerle hiçbir canlılık belirtisi göstermeksizin bir portmanto askılığı gibi orada öyle dikilip duran bu adam Atay'ın çok ilgisini çekiyordur... Öykünün odağındaki, beyaz mantıyla dolaşan adam ise bir tutunamayan logosudur.” (Ecevit, 2009: 478 - 479) Hikâyede toplumla uzlaşmayan, barışık olmayan bir insanın toplum nazarında kendisi ile hesaplaşmasını görürüz. Dış dünyada toplumla çatışan birey, ruh dünyasında kendi iç benliğiyle mücadele halindedir. Onun kendi iç benliği ile olan mücadelesi, topluma uzaktan bakmasına neden olur. Bir çıkış yolu bulamayan hikâyenin kahramanı hikâyenin sonunda intihar ederek kendisini cezalandırmış olur. Bu intihar, kendi kendisini aşamayan bireyin çaresizliğinin bir göstergesi olarak da düşünülebilir. Hikâye kahramanının toplumla uyum sağlayamaması, beyaz bir kadın mantosu giyerek sokağa çıkması, var olan toplum düzenine bir başkaldırı olarak da izah edilebilir. Atay'ın Beyaz Mantolu Adam hikâyesi ile modern dünyadaki insanın buhranlarını ve çıkmazlarını anlatmaya çalıştığını söyleyebiliriz. Bu hikâye ile kalabalık içinde kendi kabuğuna çekilen, her geçen gün biraz daha yalnızlığa mahkûm olan çağımız insanının dramı verilmek istenmiştir.

II. Unutulan

Kitaptaki ikinci öykü 'Unutulan' adlı öyküdür. Bu öykü bir kadının kocasına söylediği eski kitaplara bakma bahanesiyle evlerindeki tavan arasına çıkmasıyla başlar. Tavan arasına kocasının verdiği fenerle çıkan kadın önce bir torba görür. Bu torbadan ilk defa giydiği tuvaletini ve beklemekten çürümüş ayakkabılarını çıkarır. Bu ayakkabılardan birini sol ayağına giyer ve topallayarak uzakta gördüğü resimlerin yanına gider. Bu resimlerin içinden anne ve babasının resmi çıkar. Bir an geçmişe dönerek annesiyle babasının hem birbirlerini hem de kendisini anlayamadıklarını düşünerek onları unuttuğunu ifade eder. Ayrıca resimleri yan yana koymaması gerektiğini düşünür ki; annesi ile babası gerçek hayatta bırakın bedenlerini, mezarlarının yan yana olmasını istemeyen insanlardır. Kadın, resimleri karıştırmaya devam eder. Onları eleştirir. Aralarında eski kocasının resmini bulur. Daha sonra kitap sandığı aklına gelir ancak kitap sandığının yerinde değişik karaltılar vardır. Korkarak yanına yaklaşır ve onun eski kocası olduğunu görür. Eski kocasının sol elinin boşta, sağ elinin ise bir tabanca tuttuğunu fark eder ve onun kendisini öldürdüğünü düşünür. Sonra hatırlamaya başlar. Eski kocasıyla şiddetli bir kavga ettikleri gün, eski kocası tavan arasına çıkmış, kadın da evi terk etmiştir. Kadın o gün eve yalnız döner. Kadın, yine o günleri hatırlayarak geçim sıkıntısı, yemek, bulaşık, evin temizliği, babası ile annesinin ölümü, bir şeyler yapma telaşı, mutsuz insanlarla uğraşma gibi nedenlerle eski kocasını tavan arasında unuttuğunu anlar. Kendi kendine çıkış yolları arayan kadın, onun o gün bir yolunu bulup gittiğini düşünür ve kendisini bu düşünceye inandırmaya çalışır. Kadın ölmüş olan eski kocasına onu hala unuttuğuna inandırmak ister. Tekrar el feneriyle eski kocasının cesedini incelemeye başlar ve beynindeki kurşun yarasından giren hamam böceklerinin beynini yediklerini görür, kendi kendine onu çok fazla yalnız bıraktığını mırıldanır. Kadının kocasının aşığınan sorduğu soruya cevap vermesiyle öykü son bulur.

Yitip Giden (Unutulan) Değerlerin Önemi

Unutulan öyküsünün günlük hayatımızda yoğun bir şekilde yaşayan insanımızın böyle bir tempo içerisinde unuttuğu değerleri hatırlatmayı amaçladığını söyleyebiliriz. Hikâyedeki “kadın, günlük işlere kendinin kaptırdığı için intihar eden eşini tavan arasında unuttu. Yazar, bu noktada sevgi yoksulu çağdaş insanın trajedisini yakalar: Aşk sevgiyi ve sevgiliyi, işe yaramaz bir eşya gibi tavan arasına iten ve orada unutulmaya terk eden, günlük işlere batmış insanın trajedisidir bu!” (Gülendam, 2004: 2) Günümüz insanı hayatını devam ettirmek için öyle bir mücadele içindedir ki bazı şeyleri bırakın yapmayı hatırlamaya dahi fırsat bulamamaktadır. Hikâyedeki

Turkish Studies

kadının dünya işlerine dalarak eski kocasını tavan arasında unutmasında bir ironi vardır. İnsanoğlunun gündelik hayatında yaşadığı yoğunluk, birçok duygu ve değeri unutmasına neden olan en büyük etkidir. Hikâyede anlatılmak istenen de budur.

III. Korkuyu Beklerken

Kitaptaki üçüncü öykü 'Korkuyu Beklerken' adını taşır. Kitaba adını veren bu hikâyenin kahramanı lise mezunu bir adamdır. Şehirden uzakta, müstakil evinde tek başına yaşayan bu insanın düzeni bir akşam evde bulunduğu bir mektupla bozulur. Bu mektup, alışılmış dilin dışında, bilmedik, tanımadık sözcüklerle yazılmış bir başkaldırı, anlamsızlık simgesidir. Mektubu çözmek için uğraşan hikâyenin kahramanı bir sonuç alamayınca mektubu ölü diller uzmanı bir arkadaşına götürür. Ölü diller uzmanı ona mektubun gizli bir mezhep tarafından yollandığını, mektubu aldan itibaren kesinlikle evden dışarı çıkmamasını bildirdiklerini söyler. Tek başına kurduğu düzen, bu anlamsız imgelerle birden bire yıkılır. Eve kapanır, açlıktan ölmeye bile razı olur. Ama yeni açılan marketten gelen motosikletli çırak onu kurtarır. İkinci kez yine açlıktan ölmek üzereyken kapı çalınır, bankadaki hesabına büyük ikramiye çıktığını öğrenir. Açlıktan ölmeye bile beceremez. Ama sonunda teslim olur. Hatta akıl hastanesine yatmak isteğiyle bu teslimiyetini ortaya koyar. Gaz döküp evi yakmaya karar verdiği zaman yere koyduğu gazetelerden birinde UBOR – METENGA (Üstün Yol) adlı gizli mezhep üyelerinin yakalandığı haberini okur. Evden kaçır, bir süre tanıdıklarında kalır. Artık yalnızlıklarından kurtulmak istemektedir. Gerçekten düzene uymaya, onların istediklerini yapmaya, evlenmeye hazırdır. Kendisine bir kız bulunur. Onunla gezer, yemeğe çıkar ancak bu yaptıkları kendisine çok komik gelir. Sonunda mezhepten nefret eder. Çünkü korkusunu bir türlü içinden atamaz. Belirli insanlara tehdit mektupları yazar. Ancak bu insanlar günlük yaşamlarını sürdürmeye devam ederler, evlerine kapanmazlar. Bu da yetmez, karakolu arar ve kendisini ihbar eder. Belirli insanlara tehdit mektupları yazdığını itiraf eder. Yaptığı bu davranışları, mezhepten öğ alma isteği ile yaptığı söylenebilir. 'Kimseden korkum yok.' cümlesini ifade etmesi ve mezhebin kendisine yolladığı mektupta yazılanları tekrar etmesiyle öykü biter.

Korku / İçselleşme / Topluma Yabancılaşma / Uyumsuzluk /Yalnızlık

Kendi halinde yaşayan bir kişinin gece yarısı bilinmeyen bir örgüt tarafından evine gelen mektupla hayatı değişir. Korkuyu Beklerken, bu kişinin o mektuptan sonra yaşadıklarının hikâyesidir. O günden sonra sürekli bir korkuyla yaşayan hikâye kahramanı, bu korku neticesi toplumdaki uzaklaşır, bireysel heyecanlar yaşar. Kafasında çeşitli senaryolar kurar. Bu davranış biçimleri kahramanın iç dünyasında yaşadığı karmaşanın bir neticesidir. "Korkuyu Beklerken, kafkaesk özellikleri ağır basan uzun bir hikâye. Yazar, toplumdaki uzak bir köşede, yalnız yaşayan, dünyadan, tabiatından insanlardan kopmuş, sürekli tedirgin, huzursuz, ömrünü ayrıntı ayıklamakla geçiren, gizli güçlerin kendisini tehdit ettiğini sanan ve korkuyla kıvranan bir kişinin iç dünyasını, onun bunalımlarını – iç monolog halinde – başarılı bir şekilde yansıtır." (Karaca, 1990: 63 -64) Korku, hayatla mücadele içindeki insanın duygu hâlidir ve bu hikâyede yaşama biçimine dönüşmüştür. Sürekli korku içindeki hikâye kahramanı, hayatla yenilemeyen bir insanın nasıl içselleştirdiğini gösterir. Bu içselleşme, kahramana gelen mektupla değil daha önceden süregelen bir içselleşme olarak düşünülebilir. Irzık, bu durumu; "Bu hikâyedeki kahramanı korkuya düşürenin, bir gün evinde bulunduğu adresiz zarf içinden çıkan anlaşılabilir dildeki mektup olmadığı, onun zaten mektubu bulmadan önce derin bir korku içinde yaşamakta olduğu" satırlarıyla ifade etmektedir. (İnci, Türker, 2009: 180). Kendisiyle ve toplumla barışık olmayan insan her zaman korkuyla yaşamaya mahkûmdur. Korku, aynı zamanda bir uyumsuzluk göstergesidir. Hikâyenin sonunda rahatlayan kahramanın öncelikle kendisiyle barışması daha sonra topluma yönelik eğilimleri, duygu ve düşünceleri, hezeyanların olmadığı normal bir hayata dönüşün işareti olarak algılanabilir.

Turkish Studies

IV. Bir Mektup

Kitaptaki dördüncü hikâye ‘Bir Mektup’ adını taşır. Bu mektup bir şizofrenin hezeyanlarını yansıtır. Hikâye kahramanı bir içki meclisinde tanıştığı bir adamın öylesine verilmiş bir iş vaadini ciddiye alarak adamın bürosuna gidebilecek kadar yüzsüzdür. Bu adama bir mektup yazar, fakat mektubu göndermeyi düşünmez. Bu mektup bir bakıma bir iç boşaltma, kendini rahatlatmadır. Hikâye kahramanı işi dalkavukluğa vuracak derecede patronuna iltifat eder. Lüzumsuz bir şekilde köpeğinden, kendisinden, yaşlı sevgilisinden bahseder. Mektubu bitirmenin zamanı geldiğini düşünerek asıl söylemek istediğini söyleyemeden bir sürü gereksiz ve patronunu ilgilendirmeyen şeyler anlatarak mektubunu bitirir.

Korku / Bozulmuşluk / Tutunamayan / İç Benin İfadesi: Mektup

Bu hikâye, alınan bir iş vaadinin arkasından yazılan mektup ile başlar. Mektup gerekli gereksiz birçok şey ile doludur. Hikâyenin üç önemli şahsı vardır. Bunlar; hikâyenin kahramanı, üçüncü kişi ve köpektir. Figüran olarak da patron ve taksi şoförü kullanılmıştır. Hikâyenin kahramanı ne yaptığının farkında olamayan, sıradan ve yalnız yaşayan bir kişidir. Hikâyedeki köpek, korkunun ifadesidir. Üçüncü kişi ise kahramandan farklı biri değildir. Kahramanın üst benini temsil eder. Daha olgun, daha mantıklı düşünebilen fakat bozulan toplum karşısında kaybolup giden bir şahıs, bir çeşit tutunamayandır. Hikâye, kahraman ile kahramanın üst beninin çatışması üzerine kurulmuştur. Hikâyedeki kokteyl partileri ise bozulmuşluğun bir yansıması olarak düşünülebilir. Hikâyedeki kahramanın yazmış olduğu bu mektup, onun dışı vuramadığı duygu ve düşüncelerinin yazıya aktarılmış hâlidir. Kısacası mektup, iç benin ifadesi olarak algılanabilir. Bir Mektup hikâyesi, Çehov’un ‘Memurun Ölümü’ hikâyesini hatırlatmaktadır. Akatlı’nın bu husustaki düşünceleri ise şöyledir: “Oğuz Atay, Türk öyküsüne Çehov’u sokmuştur, diyeceğim. Bunu kitapta yer alan ‘Bir Mektup’ öyküsünün Çehov’un ‘Memurun Ölümü’ öyküsünü anıştırmasından söylüyor değilim yalnızca. Öykücülük çizgisini bütünüyle Atay, Türk öyküsünde yeni ve özgün bir Çehov kanalını temsil etmektedir.” (İnci, Türker, 2009: 45)

V. Ne Evet Ne Hayır

Kitaptaki beşinci hikâye ‘Ne Evet Ne Hayır’ ismini taşır. Bu hikâye gazetenin gönül köşesinde okurların dertlerine çare bulmaya çalışan bir gazeteciye gönderilen mektuptan oluşan bir hikâyedir. Mektubu yazan yirmi dört yaşında uzun boylu, esmer bir gençtir. Çok sevdiği bir kız vardır. Mektubunda bu kız yüzünden yaşadığı gönül kırgınlığını ve başına gelenleri detaylı bir şekilde anlatır. Gazeteci zaman zaman bu gence acır ve onun cahilliği ile alay eder. Genç, sevdiği kıza onu sevdiğini belirtmiştir. Fakat kız gence ‘Ne Evet Ne Hayır’ cevabı vermiştir. Hikâyede bu belirsizlikten ismini alır.

İç Benin İfadesi: Mektup / Çelişkiler İçinde Bocalayan İnsan / Umutsuzluk

Bu hikâye aslında M.C’nin hikâyesidir. Sevdiği bir kız vardır. Ona defalarca arkadaşlık teklif etmesine rağmen bir karşılık alamaz. Çareyi gazetenin gönül köşesine mektup yazmakta bulur. Buradaki gazeteci (Dr. Akın Korkmaz) farklı işlerle uğraşmış en son gazetecilikte karar kılmış bir tiptir. Kızın devamlı M.C’yi oyalaması herhangi bir cevap vermemesi (Ne Evet Ne Hayır), hikâye kahramanı M.C’nin psikolojik olarak etkilenmesine neden olur. “Peki kimdir bu? Büyük ülküleri olmayan, tek yanlı bir aşk uğruna kendini heba eden, karmaşık duygu ve düşünceler içinde kıvranan, çelişkiler içinde bocalayan, şaşkın delikanlı kimdir? Kanaatimce, bunalımları, çelişkileri ve şaşkınlığıyla o, son dönemlerde ortaya çıkan arabesk tutkunu gençleri temsil eder. Bu genç komşu kızının aşkı uğruna – ki üstelik kız onu reddetmiştir ama o bunu anlamaz veya anlamak istemez- kendini yerden yere vuran, çelişkiler içinde bocalayan ‘arabesk toplum’un ‘mecnun’larından biridir. Bir bakıma Oğuz Atay, bu hikâyesinde bireyden hareket ederek arabeskleşen toplumumuzdaki çelişkileri, uyumsuzlukları kültürel bunalımımızı –ironik bir

Turkish Studies

anlatımla – sergilemektedir.” (Karaca, 1990: 64 -65) M.C. hikâyenin sonunda hapse düşer, ölmek ister. Yirmi dört yaşında olmasına rağmen bembeyaz saçlara sahiptir. Uğrunda bu hallere düştüğü kız ise bir başkasıyla nişanlanmıştır. M.C., Dr. Akın Korkmaz’a (gazeteciye) ne yapması gerektiğini mektupla sorar fakat yıllarca verilmeyen cevabın bir hayatı yok ettiğini göremeyecek kadar acizdir. Kısacası ‘Ne Evet Ne Hayır’, M.C’nin bir türlü sonuçlanmamış platonik aşk öyküsüdür; başka bir deyişle umutsuz bir aşkın hikâyesidir.

VI. Tahta At

Kıtapdaki altıncı hikâye ‘Tahta At’ adını taşır. Bu hikâyede turistlerin gelip gittiği bir sahil kasabasında yapımı düşünülen tahta atın etrafında yaşananlar anlatılmaktadır. Bu tahta atın yapılması için belediyenin düzenlemiş olduğu bağış gecesi ve bu gecede yaşananlar aksettirilir. Bu olaylar gergin bir havada meydana gelir. Sonuçta yapılması düşünülen tahta at için bağış toplanır. Olaylı geçen bağış gecesinden sonra kasabanın üstünde belirgin bir dehşet havası esmeye başlar. Çünkü o gece, hikâyenin ana kahramanı olan Tuğrul Bey olay çıkarmıştır. İş, toplanan para ile tahta atın yapımına kalmıştır. Tahta atın yapım işlerine başlanır ve tahta atın yapımı bitirilir. Tahta atın tanıtılacağı tören günü Tuzcuların Bekir’in oğlu Tuğrul Bey elindeki av tüfeğini, tahta atın yapımından sorumlu olanlara doğrultur.

Birey Toplum Çatışması / Düzene Karşı Çıkma / Toplum Nazarında Bireyin Kendisiyle Hesaplaşması / Aykırılık

Bu hikâye, bir kasabada yapımı düşünülen tahta atın karşısında durmaya çalışan Tuğrul’un hikâyesidir. Herkes bu atın yapımının kasabaya kazanç sağlayacağı görüşünde birleşirken Tuğrul’un bu yapıma direnişi, düzene direniş olarak algılanabilir. “Batı karşısında kendimizin, Batı’ya bakışımızın, Batı’nın bizim için neyi ifade ettiğinin humour’la karışık bir şekilde okura sunulduğu bu öyküde, kendine özgü yönleri olan ve toplum normlarına uymayan Tuğrul, sanki ‘Tahta At’lara karşı savaş açmış bir Don Kişot’tur.” (Gülendam, 2004: 4). Çünkü O, tahta atın batı modeli olduğunu düşünür ve yapıldığı takdirde kültürümüzü baltalayacağına inanır. Hikâye, Tuğrul ile kasaba halkı arasındaki çatışmaya dönüşür. Birey – Toplum çatışması olarak adlandırabileceğimiz bu çatışmanın arkasında bir zihniyet ve bakış açısı problemi vardır. Tuğrul Bey’in doğrulttuğu bu silah, mücadelenin geldiği en son aşamayı gösterir. Bu mücadele var olmak – yok olmak zıtlığına kadar gitmiştir.

VII. Babama Mektup

Kıtapdaki yedinci hikâye ‘Babama Mektup’ ismini taşır. ‘Sevgili Babacığım’ diye başlayan öykü mektup tarzında yazılmıştır. Bu mektup, orta yaştaki bir erkeğin babasına karşı duyduğu sevginin, öfkenin, sitemin bir yansımasıdır. “Öykü, babasını iki yıl önce yitirmiş olan yazarın, yine mektup formunda oluşan, babasını keşfetmesi ve kendi iç dökmelerinin iç içe geçtiği bir hesaplaşma görüntüsü çiziyor. Babasını, o zamanın çıkarıcı ve yapay insan ilişkileri içinde bir yere oturtamayan Atay, bugün de aynı şeyi kendisinin yaşamakta olduğunu, bir zamanlar babasında görüp de yadırgadığı şeyleri bugün kendisinin yaptığını, pek çok konuda gittikçe babasına yaklaştığını düşünüyor. Geç de olsa, aslında babasının da bir ‘Tutunamayan’ olduğunu keşfediyor.” (Canpolat, 2003: 38 – 39) Mektubu yazan hikâyenin kahramanı, iç monolog olarak adlandırabileceğimiz bu satırlarda; birçok fırsatı değerlendiremediğini, çaresizlik karşısında babasına duyduğu özlemi, özlemin hatırlattığı annesini, babasıyla yaşadığı anıları, giderek babasına benzeyen yönlerini fark etmesini, babasına, yaşına ve mesleğine ilişkin tanımları, babasının sevdiği yemekleri, asla gitmediği sinemayı, hiçbir zaman roman okumamasını, türkü sevdiğini, sert duygusuz karaktere sahip olan babasını değiştirmenin mümkün olmadığını, babasını oğlundan başka kimsenin anlamadığını, aralarında hiçbir zaman baba-oğul ilişkisinin olmadığını, babasının egoist olduğunu ve bu egoistliğin kendisinde de görüldüğünü anlatır.

Turkish Studies

Kuşak Çatışması / İsyân (Haykırış) / İç Benin İfadesi: Mektup / Birbirinden Kopmuşluk / Bastırılan Duygular /Korku

Bir oğlun babasına yazdığı bu mektuptan oluşan öykü, bastırılan duyguların ve böyle geçen bir hayatın hikâyesidir. Bir çeşit özeleştirmedir. “Babama Mektup’ isimli metinde... varoluşuyla ilgili endişe duyan ve ölen babası üzerinden kendiyile / kendisiyle hesaplaşma cesaretini gösterebilmiş olan sanatkârın kaleminden çıkmıştır. Yıllarca aynı mekânı paylaşarak beraber yaşadığı babasına ancak o öldükten 2 yıl sonra iç’ten bir dil ile seslenebilen yazar, bireysel yaşanmışlığı üzerinden örnek okur’u da görünmeyen bağlarla içerden sarar, sarmalar. Dolayısıyla Atay’ın açık bir yapıt özelliği gösteren bu mektubunun anlam alanı, özelde her ne kadar yazar ile babası arasında sınırlı olsa da, genel olarak kendisine, babasına, hayata, eşyaya ve ben’i etrafında cereyan eden hadiselerle herkes gibi bakmayanlara yönelik olarak çoğalmaktadır.” (Tüzer, 2010: 1504) Mektubu yazan hikâyenin kahramanı yaşadığı bütün gel-gitleri bu mektupla açıklamak ister. Gerçekte bu mektup sessiz bir haykırışın ifadesidir. Hikâyeyi yazan oğul, bu mektup vasıtasıyla şimdiye kadar söyleyemediklerini söyler. Bu mektupta anlatılanların daha önce ifade edilmemesi, duyguların bastırılmasıyla belki de korkuyla alakalıdır. Hikâyede verilmek istenen diğer bir mesaj da ‘kuşak çatışması’nı yaşayan nesillerin aralarında görülen kopukluktur. Baba ve oğul arasındaki soğukluk da bu nedene bağlanabilir. Hikâye kahramanının bastırılmış duygularının arkasında hep bir anlaşılma problemi vardır. Kısacası bu mektup, duygularını bastırarak, hissettiklerini zamanında söyleyemeyen bir bireyin haykırışının, isyanının ifadesidir.

VIII. Demiryolu Hikâyecileri – Bir Rüya

Kitabın son hikâyesi ‘Demiryolu Hikâyecileri’, ülkenin büyük şehirlere uzak bir dağ başı kasabasının demiryolu istasyonunda çalışan üç hikâyecinin anlatıldığı bir öyküdür. Hikâyenin kahramanları, genç hikâyeci, Yahudi ve genç kadın, yaşamlarını seyyar hikâyecilik yaparak geçirirler. Hikâyenin kahramanı ve diğer iki hikâyeci istasyonda kendilerine tahsis edilen odalarda kısa hikâyeler yazarak gelen trenlerdeki insanlara bu hikâyeleri satarlar. Bir bakıma demiryolu idaresinin memuru gibi çalışırlar. Ancak hikâye kahramanı, ‘memur hikâyeci’ tanımlamasını kabul etmez. Bir sanatçı olarak nitelendirilmek ister. Yolcular, hikâyelere pek ilgi göstermezler. Fakat üç hikâyecinin istasyon dışındaki dünya ile ilişkileri olmadığı için bundan başka yapacak işleri yoktur.

Bu yüzden çok zor şartlar altında hikâye yazmaya devam ederler. Gerektiğinde kelimeleri aramak için sözlük bile bulamazlar. Her gün yazmak zorunda oldukları hikâyelerinde, hikâyelerinin dışında kalan kelimeleri pek hatırlamazlar. Hasta olan Yahudi hikâyeci bir gün ölür. Hikâyenin kahramanı ise genç hikâyeci kadına âşık olmuştur. Ancak bir süre sonra genç hikâyeci kadın da istasyonu terk eder. Yalnız kalan hikâyenin kahramanı, hikâyelerini satamasa da yazmaya devam eder. Hikâye ‘Ben buradayım sevgili okuyucum, sen neredesin acaba?’ cümlesiyle son bulur.

Kendini Yenileyemeyen Bireyin Çaresizliği / Yalnızlık / Umutsuzluk

Bu hikâyede bir demiryolu istasyonundaki seyyar hikâyeciliğin zorlukları anlatılmaktadır. “Denilebilir ki ‘Demiryolu Hikâyecileri’ bir durum öyküsüdür. Yaşadığımız ülkeyi, kasabalarını ve bildiğimiz insanları yaşayamayacağımız, bulamayacağımız bir coğrafya ve içindeki insanlarla bir ‘düş-dünya’ içinde yeniden kurgulamaktadır Oğuz Atay.” (Gümü, 1998: 22 – 25) Hikâye bu istasyondaki üç hikâyecinin, hikâyelerini satarak geçimlerini sağlamaları üzerine kurulmuştur. Asıl hikâye, kahramanın hikâyesidir. Hikâye yazıp satmaktan başka bir iş bilmeyen hikâyenin kahramanı, toplumdaki bireyi temsil eder. Başlangıçta sık sattığı hikâyeler umudun simgesi olarak düşünülebilir. Arkadaşlarından Yahudi satıcının ölümü, genç bayanın istasyonu terk edişi, hikâye kahramanının yalnız kalmasına neden olur. Umudun simgesi olan hikâyeleri ise artık eskisi gibi satılmamaktadır. Umut, yerini umutsuzluğa bırakmıştır. Kısacası bu hikâyede, iki arkadaşıyla beraber bildikleri işi yaparak (hikâye yazarak) yaşamaya çalışan genç hikâyecinin iki arkadaşını

yitirmesi, bildiği işten belli bir müddet sonra para kazanamamasının dramı anlatılır. Bu dram kendini yenileyemeyen bireyin çaresizliği olarak da algılanabilir.

SONUÇ

Oğuz Atay'ın hikâyelerinde bazı kavramların ön plana çıktığı görülür. Bu kavramlar, Atay'ın hikâyelerindeki kahramanların yaşadıkları çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. Aşağıdaki şablon içerisinde verilen kavramlarla, Atay'ın öykücülüğünü değerlendirmek mümkündür.

KORKUYU BEKLERKEN'DE ÖN PLANA ÇIKAN KAVRAMLAR
1. BİREY X TOPLUM ÇATIŞMASI
2. TOPLUMA YABANCILAŞMA
3. UYUMSUZLUK
4. UNUTULAN DEĞERLER (SEVGİ VB.)
5. İÇSELLEŞME (ÖZGÜRLÜĞÜ KENDİ İÇİNDE ARAMA)
6. KORKU
7. YALNIZLIK
8. MODERN İNSANIN ÇIKMAZ VE BUHRANI (BUNALIM)
9. AYKIRILIK (OLAĞAN DIŞI OLMA HÂLİ)
10. TOPLUM NAZARINDA KENDİSİYLE HESAPLAŞAN BİREY
11. KAÇIŞ
12. BOZULMUŞ TOPLUMDA TUTUNAMAYAN BİREY
13. ÇELİŞKİLER İÇİNDE BOCALAYAN BİREY
14. MEKTUP
15. MEVCUT DÜZENE KARŞI ÇIKMA
16. BASTIRILAN DUYGULAR
17. TUTUM VE DAVRANIŞLARDA İSYAN /HAYKIRMA
18. KENDİNİ YENİLEYEMEYEN BİREYİN ÇARESİZLİĞİ
19. KUŞAK ÇATIŞMASI
20. BİRBİRİNDEN KOPMUŞLUK
21. KENDİNİ CEZALANDIRMAK (İNTİHAR)
22. UMUTSUZLUK

Oğuz Atay, 'Korkuyu Beklerken' adını verdiği hikâye kitabındaki sekiz öyküsünde, yaşam karşısında belirli sebepler yüzünden zayıflık gösteren insanların yaşantılarını anlatmıştır. Atay'la ilgili yazılarda 'Tutunamayan' olarak adlandırılan bu tipler, O'nun hikâyelerinde de başrolde yer almışlardır. Akatlı, Atay'ın hikâyelerinde, "kişinin toplumuyla ilişkilerindeki bozukluklar ve bunlardan doğan, kişinin kişilik bütünlüğündeki aksaklıkları konu olarak seçtiğini, bir tür psikolojik hikâye yazdığını söyleyebileceğini" vurgular ve Korkuyu Beklerken'de "kişinin, 'kişi' olarak değil, 'birey' olarak; toplumun – hangi toplum olursa olsun – salt 'toplum olduğu için yaralandığı bir üyesi olarak sergilendiği hikâyeler yer aldığı" belirtir. (İnci, 2007: 219) Toplum ve toplum içindeki bireyin eleştirisinin yapıldığı bu hikâyelerde, birey X toplum çatışması işlenmiştir. Öykülerde, topluma yabancılaşan bireyin özgürlüğü kendi içinde arama çabaları

(içselleşmesi) anlatılmıştır. Topluma karşı gösterdiği uyumsuzluğun sonucu olarak yalnızlaşan insanın yaşadığı korku ve endişeler üzerinde durulmuştur. Hikâyelerde görülen diğer bir durum ise çelişkiler içinde bocalayan modern insanın çıkmaz ve buhranları nedeniyle toplumdan kaçışıdır. Kaçan insanın bastırıldığı duygularını, iç beninin ifadesi olarak satırlara döktüğüne şahit oluruz. Bu da öykülerde ‘mektup’ olarak karşımıza çıkar. Nitekim sekiz öykünün dördünde (Babama Mektup, Ne Evet Ne Hayır, Bir Mektup, Korkuyu Beklerken) yazılan mektupları görürüz. Hikâyelerde ön plana çıkan başka bir husus, hayat koşuşturması içindeki insanların bazı değerlerini unutmalarıdır. Yoğun yaşama temposu içindeki çağımız insanı, bu yoğunluk sebebiyle sevgi vb. değerleri unutturmuştur. Hikâyelerdeki kahramanların aykırı (olağan dışı olma hâli) davranışlar sergiledikleri görülür. Bu kahramanlar, aynı zamanda toplum nazarında kendisiyle hesaplaşan bireylerdir. Bu kişiler, dejenere olan bir toplumda düzene karşı koyan tiplerdir. Onların bu karşı tavrı, hikâyelerde bir isyanın, bir haykırışın ifadesi olarak görülür. Fakat bu isyan tutum ve davranışlarla gerçekleştirilmektedir. Hikâyelerde görülen diğer bir mesele ise ‘kuşak çatışması’ olarak karşımıza çıkar. Farklı nesillere ait bireylerin yaşadığı çatışma, birbirinden kopan insanları da beraberinde getirmektedir. Gelişen ve farklılaşan günümüz çağında kendini yenileyemeyen bireyin çaresizliği de hikâyelerde görülen başka bir durumdur. Ayrıca bazı hikâyelerde, çaresiz bireylerin yaşadıkları olaylar karşısında umutsuzluğa düştükleri görülür. Atay’ın hikâyeye kahramanları, bu kahramanların hikâyelerde yaşadıkları ve bunun neticesinde ön plana çıkan kavramlar, aynı zamanda Oğuz Atay’daki Kafka ve Dostoyevski etkisinin de göstergesi olarak değerlendirilebilir. Türkiye’deki postmodern yazının öncülerinden biri olarak kabul edilen Atay’ın eserlerinde sürrealizmin anlatım biçimlerinin de kullanıldığına şahit oluruz. Kısacası Atay’ın hikâyeleri, işledikleri konu ve durumlar itibarıyla romanlarıyla paralellik gösterir. Hikâyelerinden hareketle Oğuz Atay’ın 70 sonrası Türk insanının yaşamış olduğu buhranı anlatmaya çalıştığını söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

- ATAY Oğuz (2003) Korkuyu Beklerken, 16. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul
- BALCI Yunus (2004) Oğuz Atay’ın Romanlarında Kahramanlar, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S.16, Denizli
- CANPOLAT Erkin (2003) ‘Oğuz Atay’ın Öykü Evreni’ Varlık, S. 1144, İstanbul
- ÇELİK Yalçın Dilek, (2005) Yeni Tarihselcilik Kuramı ve Türk Edebiyatında Postmodern Tarih Romanları, Akçağ Yayınları, Ankara
- ÇETİŞLİ İsmail (1999) Batı Edebiyatında Edebi Akımlar, Kardelen Kitabevi, Isparta
- DEMİRALP Oğuz (2003) ‘Önsöz’ Korkuyu Beklerken, 16. bs., İletişim Yayınları, İstanbul
- ECEVİT Yıldız (1990) ‘Beyaz Mantolu Adam’ Oğuz Atay’da Aydın Olgusu, Ara Yayıncılık, İstanbul
- ECEVİT Yıldız (2002) Türk Romanında Postmodernist Açılımlar, İletişim Yayınları, İstanbul
- ECEVİT Yıldız (2009) “Ben Buradayım...” Oğuz Atay’ın Biyografik ve Kurmaca Dünyası, İletişim Yayınları, İstanbul
- EMRE İsmet (1997) Oğuz Atay’ın Hayatı ve Eserleri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara
- EMRE İsmet (2004) Postmodernizm ve Edebiyat, Anı Yayınları, Ankara
- GÜLENDAM Ramazan (2004) Bunalım İçerisindeki Çağımız İnsanın Öykücüsü OĞUZ ATAY, Çanakkale III. Öykü Günleri, Çanakkale 29 -30 Mayıs.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

-
- GÜMÜŞ Semih (1998) 'Ben Buradayım Sevgili Okuyucum, Sen Neredesin Acaba?' Adam Öykü, S.14, İstanbul
- İNÇİ Handan (2007) Füsun Akatlı, 'Korkuyu Beklerken'; Türk Edebiyatının "Oyun / Bozan"ı Oğuz Atay'a Armağan, İletişim Yayınları, İstanbul
- İNÇİ Handan, Türker Elif (2009) Sibel Irzık, "Korkuyu Beklerken: Ya Eşya Bir Gün Delirirse?" Oğuz Atay İçin Sempozyum, İletişim Yayınları, İstanbul
- İNÇİ Handan, Türker Elif (2009) Füsun Akatlı, 'Öykücü Oğuz Atay' Oğuz Atay İçin Sempozyum, İletişim Yayınları, İstanbul
- KARACA Alaattin (1990) Çağdaş İnsanın Bunalımı ve Oğuz Atay'ın Hikâyeleri, Milli Eğitim Sayı 95, Ankara
- MORAN Berna (1997) 'Tutunanlardan Tutunamayanlara Bir Yolculuk' Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış II, İletişim Yayınları 5. Baskı, İstanbul
- PEHLİVAN Müge (2009) 'Oğuz Atay'da İroni' Ömer Seyfettin'den Oğuz Atay'a Türk Öykücülüğünde İroni, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir
- TOKDEMİR Aslıhan, Diler, Elif (2004) Franz Kafka ve Die Verwandlung (Değişim) İsimli Eseri, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi S.11, Kütahya
- TÜZER İbrahim (2010) Oğuz Atay'dan 'Babama Mektup' Ya da Bir Yazarın Ölen Babasıyla / Kendisiyle Hesaplaşması, Turkish Studies, Volume 5/4, Erzincan.